

Bully Dance. Una proposta didàctica

Introducció

L'abordatge de la discussió del maltractament entre alumnes és difícil; simplificant es pot dir que els nois i noies que en són víctimes eviten parlar-ne per sentiments de vergonya i de por a la revenja; per als espectadors (companys que presenciïn les agressions com si allò no anés amb ells) és una situació del tot incòmoda i els agressors no tenen cap necessitat ni ganes de parlar-ne, especialment a classe, en presència dels mestres.

A més, no hem d'oblidar que algunes conductes de maltractament (posar malnoms, excloure...) han gaudit tradicionalment de certa permissivitat social.

Aquesta guia pretén ser un punt de partida per abordar situacions de maltractament entre alumnes per treballar amb tot el grup classe.

Les intervencions per afrontar aquest problema no han de ser necessàriament punitives. El paper del professorat és fonamental per sensibilitzar els alumnes sobre la importància de tractar-se amb respecte i evitar situacions de maltractament. Així millorarem la convivència i el benestar de tots.

La majoria dels alumnes desitgen que l'escola sigui un lloc d'aprenentatge agradable i segur. Modificar les actituds, els coneixements i els comportaments d'aquests alumnes envers les situacions de maltractament és relativament fàcil i té una repercussió social important.

El maltractament és una conducta social per naturalesa: es dona en un grup i és en el grup on s'ha de resoldre: l'actitud i el comportament d'aquest amplifica o minimitza les repercussions d'aquestes conductes.

Insistim en que si es donen situacions de maltractament és perquè hi ha una cultura que les recolza. La inversa també és certa: sota la influència d'una cultura de la pau i de la convivència les situacions de maltractament disminueixen.

Proposta didàctica 1

Objectiu: Facilitar que l'alumnat explori el tema del maltractament entre iguals per ells mateixos.

Nivell: cicles mitjà i superior de primària.

Prèvies: Convé que els alumnes hagin fet activitats d'educació socioemocional i estiguin mínimament avesats a reflexionar i a parlar sobre les seves pròpies experiències, emocions i sentiments, i siguin capaços de tenir en compte el punt de vista de l'altre. Al llarg de les sessions també ho treballarem.

Sessions: dues sessions. En la primera visionarem el film sense interrupcions i en la segona el passarem aturant-lo en els moments que ens interessi comentar.

Material: el video *Bully Dance*, 1 full de paper i un llapis.

Orientacions:

Durant el desenvolupament de la sessió evitarem usar les paraules **agressor** i **víctima**. Els alumnes solen utilitzar la imatge del "toro" i la *formiga* (o el *petit*) de manera espontània per a referir-s'hi.

És essencial fer una aproximació no culpabilitzadora. Sense excloure el fet que una conducta tingui unes conseqüències per a qui l'ha fet, el rol del professor ha de ser sensibilitzar els alumnes sobre les situacions de maltractament. Per aturar aquestes conductes cal la col·laboració de l'agressor i serà més fàcil si no el jutgem i li donem possibilitats de canviar. Sovint els nens i nenes que agredeixen tenen poca competència social i ho fan per manca de repertori ja que no coneixen altres maneres de relacionar-se.

Intentarem que no s'anomeni ningú al llarg de les sessions. Tot i que en la sessió de tancament fem referència a situacions més properes, evitarem personalitzar; quan s'anomeni algú (és gairebé

inevitable), reconduïm la situació: “*Si, si, són coses que passen a vegades, però no podem deixar que passin perquè fan mal.*” Hem d’evitar desplaçar la culpa cap a l’agressor, això exculparia a tots els altres i no és ni just ni correcte. Es tracta d’elicitar un sentiment de *responsabilitat compartida*, més que de buscar un *boc emissari*.

Desenvolupament de la sessió:

Consignes	Observacions
<i>Agafeu el full que us reparteixo i un llapis. De moment no hi feu res. No cal goma, no us equivocareu...</i>	Cada alumne té mig full (millor reciclat) i un llapis.
<i>Ara veureu una pel·lícula de dibuixos que dura 10 min. Tracta de coses que passen a l’escola. Fixeu-vos bé que després en parlem.</i>	Es tracta de passar el film sense anticipar el tema. Es visiona la pel·lícula. Quan s’acaba, i abans que l’alumnat tingui temps de reaccionar ni de comentar res entre ells...
<i>Escriviu en el full de paper quin títol hi posaríeu i expliqueu en 2 o 3 ratlles que heu entès que hi passa. Poseu-li nota de 0 a 10. <i>Poseu el primer que us vingui al cap, no patiu per les faltes, és un full reciclat, és per treballar i no el guardarem, després el llençarem.</i></i>	Ens interessa tenir la primera impressió de cada alumne, abans que comentin res entre ells. Podem deixar uns 3 o 4 min. i recollim els fulls. Serà interessant veure les diferents respostes, (negació, desplaçament, vehemència, condemna...). Les comentarem a la propera sessió, de manera general i anònima.
<i>Primer parlem del final. Que aixequin la mà tots els nens i les nenes que els sembla que s’acaba bé.</i>	Preguntem a alguns alumnes: <i>I tu, per què penses que s’acaba bé? A cada argument que ens donin podem fer: Ahà, d’acord...</i> Solen dir coses del tipus que l’agressor té el càstig que es mereix. No ho discutim, tampoc no ho donem per bo. En tot cas demanem si es podria acabar millor.
<i>Ara que aixequin la mà tots els nens i les nenes que els sembla que s’acaba malament.</i>	Preguntem a alguns alumnes: <i>Al teu entendre, com s’hauria d’acabar per acabar bé?</i> L’objectiu és aconseguir que la gran majoria dels alumnes acordi que el millor final seria que acabessin jugant tots junts. A partir d’aquí podem començar a parlar ja que el grup ha enviat el missatge a l’agressor que el vol i l’accepta.
<i>Ara m’agradaria que parléssim del què passa a la pel·lícula, del que us ha agradat més i menys, del que heu trobat més interessant...</i>	Es tracta que l’alumnat, en ordre, vagi opinant sobre el tema del maltractament entre alumnes i entre tots anar definint els temes següents, com a exemple:

El maltractament:

- Conductes: físic (pegar, donar empentes, amenaçar...), verbal (insultar, burlar-se, parlar malament d'un per tal que els altres no li siguin amics...), exclusió social (no deixar participar, fer fora, ignorar...)
- Aquestes coses passen en llocs on hi ha gent o en llocs on no els veu ningú?

La víctima (formiga):

- La víctima és un nen dèbil i sense amics?: fer veure que al principi si que en tenia d'amics i que a mesura que escala el conflicte, el van deixant sol.
- Què fa la víctima davant de les agressions? planta cara, intenta defensar-se, fuig, plora, s'amaga, ho diu al profe... Penseu que ell sol pot aturar-ho o necessita ajuda?

Rol dels espectadors:

- Es deixen portar o poden canviar la situació? (si un no fa res, ni va a buscar ajuda a un adult per evitar una agressió es converteix en còmplice).
- Perquè no l'han ajudat fins que ha caigut de la teulada?
- Qui hauria pogut intervenir per posar fi al maltractament?
- Per què els amics no l'ajuden? Què senten? (por a que els passi el mateix?...)
- Per què al pati els altres s'afegeixen a les burles i acaba tot sol al mig del cercle? (aquí opera el fenomen del contagi social: un per l'altre i tots van seguint... En un grup una persona fa coses que tota sola no faria)

Els agressors (el “toro” i els seguidors):

- Quins motius té l'agressor per fer mal i espantar als altres? (s'avorreix, venjança, enveja...)
- Per què el recolzen els seguidors? Ho farien tots sols? Són valents?
- Ho faria si no tingués seguidors? És valent?
- Què li pot passar a l'agressor si s'acostuma a anar així per la vida?
- Els nens fan mal als altres de la mateixa manera que les nenes?
- Els nens i nenes que fan mal als altres han de comprendre que l'escola no permetrà aquest comportament.
- Sovint l'alumnat proposa intimidar l'agressor (castigar-lo, excloure'l..., fer-li el mateix que ha fet) convé ajudar-los a buscar maneres més prosocials, que diguin coses que poden fer els agressors: parar de fer-ho: fer-los veure que fan mal, responsabilitzar-se, invertir la relació – l'ajuda en lloc de l'agressió-

Emocions implicades:

- Com se sent cadascú? Què sent l'agressor quan el mestre el castiga? Què sent quan la víctima cau del terrat? i els espectadors? Són els sentiments el que ens fa fer les coses, a vegades? (el rapte emocional: ràbia... i també es interessant considerar els fets des del punt de vista de la víctima).
- Diferència entre “xivar-se” (perjudicar algú) i demanar ajuda a un adult. Què és “xivar-se”?

Preguntes per animar a participar

- On passa: a la ciutat? al camp?...
- Us heu fixat de quantes maneres diferents mengen l'esmorzar?

<i>Estic molt content/a de com hem parlat aquest tema, us felicito perquè tothom ha dit allò que pensava de veritat i ha escoltat què pensaven els altres. Sou un bon grup.</i>	Aquí donem per acabada la sessió amb una frase de reconeixement, amb l'objectiu de legitimar TOTS els alumnes i animar-los a parlar i a escoltar amb sinceritat perquè és una bona manera de resoldre els problemes i que no ens enfadem i que estiguem més tranquils i siguem més amics i més feliços.
---	---

En la segona sessió, es torna a passar el film, aturant-lo en els moments que volem comentar per reforçar els temes parlats i aprofundir més en els temes més interessants.

En aquesta sessió dirigirem el treball a que els alumnes prenguin consciència d'allò que senten envers el maltractament, amb preguntes del tipus:

- Heu vist alguna vegada escenes com aquestes ?
- De quin tipus ? Hi havia observadors ? Què feien ? A qui ajudaven ?
- Què podem fer perquè s'acabi una situació de maltractament ?

Poc a poc, hauríem de portar-los a concloure que el maltractament és un problema i que hem de fer alguna cosa perquè cessi. Podem acabar fent una enquesta, recollint informació sobre el tema, elaborant un decàleg de classe consensuat entre tots, fent pòsters per les aules i els passadissos que ho recordin...

Hi ha molta feina per fer, això només és un començar!

En properes sessions treballarem d'una manera més directa i sistemàtica les estratègies que poden adoptar els agressors, les víctimes i els espectadors per evitar i aturar situacions de maltractament, des d'un punt de vista positiu i pedagògic per a tots els que han intervingut.